

ORTADOğU GÜNDEMİ

25-31 Aralık 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

Irak ve Suriye'deki ABD üslerine yönelik saldırılar devam ederken, ABD Başkanı Joe Biden söz konusu ülkelerdeki üslerini korumak için operasyon yapabileceğinin sinyalini verdi. Biden Kongreye yazdığı mektupta, İran yanlısı milis grupların, Irak ve Suriye'de ABD personele ve tesislerine yönelik bir dizi saldırı gerçekleştirdiğini hatırlatarak, "Bu saldırılar ABD personelinin yaralanmasına yol açmış ve hem ABD personelinin hem de ABD kuvvetleriyle birlikte görev yapan koalisyon güçlerinin hayatlarını ciddi bir tehdit altına sokmuştur" ifadelerini kullandı.¹

İsrail Ordu Radyosu, Suriye'den gelen bomba yüklü bir insansız hava aracının (İHA) Golan Tepeleri'nde düştüğünü duyurdu. Haberde, Gazze Şeridi'ne yönelik savaşın başlamasından bu yana ilk kez Suriye'den gelen patlayıcı yüklü bir İHA'nın Golan Tepeleri'nin güneyine düştüğü belirtildi. İHA'nın düşmesi sonucu bir binada hasar meydana geldiği ancak yaralanan olmadığı ifade edildi.²

İsrailin, Suriye'nin başkenti Şam'ın çevresindeki bazı noktalara bir hava saldırısı daha gerçekleştirdiği ileri sürüldü. Suriye resmî haber ajansı SANA'nın askerî kaynağa dayandırdığı haberinde, Şam'ın çevresindeki bazı noktaların, İsrail güçlerince hava saldırısıyla hedef alındığı iddia edildi. Haberde, "Hava savunma sistemlerimiz düşman Lübnan tarafından gelen füzeleri karşılayarak bazılarını düşürdü. Saldırıda hasar meydana geldi" ifadeleri kullanıldı. İsrail makamlarından ise saldırıya ilişkin açıklama yapılmadı.³

• Suriye Rejimi

Suriye'nin Bağdat Büyükelçisi Sattam Cadan el-Dandah ve Irak Elektrik Bakanı Ziyad Ali Fadel, elektrik enerjisi sektöründe ikili iş birliğini geliştirmenin yollarını görüştü. Irak Elektrik Bakanlığı Medya Ofisi, "Görüşmelerde enerji sektöründe iyileştirmeler gerçekleştirmek ve her iki ülkede sürdürülebilirliği sağlamak için ortak stratejik planlar geliştirilmesi üzerinde duruldu" açıklamasında bulundu.⁴

Lazkiye'nin kuzey kırsalında Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ) ile rejim güçleri arasında çatışma çıktığı rapor edildi. HTŞ kaynakları bölgeye yönelik rejim bombardımanına cevaben rejim güçleri ve Hizbullah unsurlarının Tel Malik mevkinde pusuya düşürüldüklerini iddia etti. Taraflardan saldırı bilançosuna dair açıklama yapılmadı.⁵

1 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/4752806-abdnin-suriyedeki-üssüne-roket-saldirisi>

2 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-israil-e-suriye-den-bomba-yuklu-ih-saldirisi-16670915/>

3 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-israil-sam-in-cevresindeki-noktalara-hava-saldiris-16675302/>

4 <https://sana.sy/tr/?p=293935>

5 <https://www.qasiounnews.com/articles/75048/مواجهات-بين-فصائل-المعارضة-السورية-وقوات-النظام-جريف-اللاذقية>

Suriye Savunma Bakanlığı, Suriye hükûmet güçlerinin Halep ve İdlib kırsalında saldırı düzenlemeye çalışan sekiz İHA'yı düşürdüğünü açıkladı. Arap Dünyası Haber Ajansının (AWP) haberine göre, bakanlık İHA'ların "teröristlere" ait olduğunu bildirerek, insansız hava araçlarının köy ve kasabalar ile bazı askerî noktalara yönelik saldırılarda kullanılacağını aktardı.⁶

Ürdüniün Suriye sınırında sürekli olarak kaçakçı çeteleriyle mücadele ettiği ve bu durumun sınır çatışmalarına yol açtığı belirtildi. Bu husus ana gündem konusuyken rejim kaynakları bölgede uyuşturucu kaçakçılara yönelik bir operasyon yaptığını duyurdu. Söz konusu açıklamaya göre 200 bin Captagon hapının ele geçirildiği operasyonda bölgedeki kaçakçılık ağında etkin 3 şahıs da gözaltına alındı.⁷

• Fırat'ın Doğusu

Millî Savunma Bakanlığının (MSB) sosyal medya hesabından, "Şehitlerimiz için" başlığıyla Irak ve Suriye'nin kuzeyine gerçekleştirilen hava harekâtlarına ilişkin açıklama yapıldı. Açıklamada, PKK ve diğer terörist unsurları etkisiz hâle getirerek, Irak ve Suriye kuzeyinden halka ve güvenlik güçlerine yönelik terör saldırılarını bertaraf etmek ve hudut güvenliğini sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 51. maddesinden doğan meşru müdafaa hakları doğrultusunda, Irak-Suriye kuzeyinde bulunan terörist hedeflerine hava harekâtları düzenlendiği belirtildi.⁸

Bölücü terör örgütü PKK'nın Suriye'deki üs bölgelerine saldırılarının devam ettiği aktarıldı. Suriye'nin kuzeyine düzenlenen operasyonlarda çok sayıda terör hedefi imha edildi. Hava harekâtları çerçevesinde SİHA'lar terör örgütünün Kamışlı'daki çimento ve elektrik tesisinin de bulunduğu 6'dan fazla tesisi hedef vurdu. Suriye İnsan Hakları Gözlemine (SOHR) göre Suriye'nin kuzeyine toplam 18 hava saldırısı gerçekleştirildi.⁹

Güvenlik kaynaklarından edinilen bilgiye göre MİT, terörist Coli'nin PKK'nın Suriye'deki üst düzey sorumlularından olduğunu tespit etti. Alınan anlık istihbaratla hareketleri takip edilen terörist, uygun şartların oluşmasının ardından düzenlenen başarılı operasyonla etkisiz hâle getirildi. Suriye'nin Amuda kentinden olduğu belirtilen teröristin, geçmişte sınır hattındaki güvenlik güçlerine yönelik eylemleri organize ettiği, Barış Pınarı Harekâtı sürecinde de güvenlik güçlerine karşı çatışmalara katıldığı belirtildi.¹⁰

6 <https://turkish.aawsat.com/arap-dunyasi/4751881-suriye-savunma-bakanligi-halep-ve-idlib-kirsalinda-8-ihaimha-edildi>

7 <https://www.qasioun-news.com/articles/75194/نظام-الأسدي-يعتقل-3-مهربين-مخدرات-بالتزامن-مع-حملة-أردنية>

8 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/irak-ve-suriyenin-kuzeyindeki-29-teror-hedefi-hava-harekatiyla-imha-edildi/3090943>

9 <https://www.sondakika.com/3-sayfa/haber-turk-siha-lari-pkk-ypg-nin-kontrolundeki-hedefleri-16661412/>

10 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/mit-pkknin-sozde-kamisli-sorumlusu-eymen-coliyi-etkisiz-hale-getirdi/3094316>

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Suriye rejimi, Halep ilinin batısındaki Kefertal köyüne saldırı düzenledi. Saldırıda bir sivil hayatını kaybederken iki sivilin yaralandığı kaydedildi. Yaralılar hastanelere kaldırılırken bölgede maddi hasar meydana geldiği belirtildi.¹¹

Muhafif sivil savunma örgütü Beyaz Baretiler tarafından yapılan açıklamaya göre İdlibe bağlı Armanaz'da Rus savaş uçaklarının bombardımanı sonucu aynı aileden 5 sivil öldü. Aynı gün içerisinde rejim birliklerinin ise Sarmin kasabasında sivil yerleşim alanlarına yönelik topçu atışı yaptığı öne sürüldü.¹²

Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yayımlanan verilere göre, Rus ve rejim güçlerinin İdlib'i hedef alan saldırıları son 3 ay içerisinde en az 99 sivilin ölümüne sebep olurken 400 sivilin de yaralanmasına yol açtı. Suriyeli kaynaklar aralık ayına kadar irili ufak 1200 saldırı girişiminin bölgeyi hedef aldığını açıkladı.¹³

İdlib'deki en etkin güç HTŞ'ye bağlı Genel Emniyet Birimi, rejim ve müttefikleri çıkarına "casusluk" yaptıkları suçlamasıyla 20 kişinin gözaltına alındığı bir operasyon gerçekleştirdi. Operasyonun HTŞ üst kademesinde meydana gelen fikir ayrılıkları ve tutuklama krizi üzerine gerçekleştiği de haberin detayında verildi.¹⁴

İsrail-Filistin

Eski İsrail Genelkurmay Başkan Yardımcısı Yair Golan, İsrail Savunma Bakanı Yoav Galant'ı Gazze Şeridi'nde yürütülen savaştaki yetersiz performansı sebebiyle eleştirdi. Ayrıca Golan, seçimlerin mümkün olan en kısa sürede yapılması çağrısında bulundu.¹⁵

Hindistan Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, 26 Aralık'ta Yeni Delhi'deki İsrail Büyükelçiliği yakınlarında bir patlama meydana geldi. İsrail güvenlik yetkilileri, olayla ilgili kapsamlı bir soruşturma yürütmek için yerel Hintli yetkililerle iş birliği yaptığını aktardı. Hint medyasına göre, patlama alanının yakınlarında Büyükelçi Nair Gilon'a hitaben bir mektup bulundu.¹⁶

Bilgisayar Şirketi Intel 26 Aralık'ta, İsrail'in Kiryat Gat kentinde yeni bir fabrika kurmak için yaklaşık 25 milyar dolar yatırım yapma niyetini doğruladı. Bu yatırımın önemli bir kısmının yeni bir çip fabrikası kurmak için tahsis edildiği belirtildi.¹⁷

11 <https://turkish.aawsat.com/arap-dünyasi/4746401-suriye-ordusunun-halep-kırsalına-düzenlediği-saldırıda-1-sivil-öldü-2-sivil>

12 [إثر-قصف-روس-سي-على-إدلب-مقتل-وجرح-مدنيين](https://www.qasioun-news.com/articles/75130/إثر-قصف-روس-سي-على-إدلب-مقتل-وجرح-مدنيين)

13 [كم-بلغت-حصيلة-الضحايا-جزء-تصعيد-النظام-شمال-سورية-منذ-3-أشهر/](https://nedaa-post.com/كم-بلغت-حصيلة-الضحايا-جزء-تصعيد-النظام-شمال-سورية-منذ-3-أشهر/)

14 [تحرير-الشام-تعلن-اعتقال-20-شخصا-بتهمة-التجسس-لصالح-نظام-الأسد/](https://www.qasioun-news.com/articles/75196/تحرير-الشام-تعلن-اعتقال-20-شخصا-بتهمة-التجسس-لصالح-نظام-الأسد/)

15 [عضو-كنيست-ينتقد-سير-معارك-غزة-تويدعو-لان/](https://www.alquds.co.uk/عضو-كنيست-ينتقد-سير-معارك-غزة-تويدعو-لان/)

16 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/diplomacy/1703608976-explosion-near-israeli-embassy-in-new-delhi>

17 <https://www.i24news.tv/en/news/israel/economy/1703584692-intel-confirms-25-billion-investment-in-new-israeli-factory>

Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) yaptığı bir açıklamada, 7 Ekim'den bu yana devam eden savaşın sona ermesinden sonra Batı Şeria ve Gazze'yi yönetmek için teknokratik bir hükümet kurma teklifini reddettiğini duyurdu. Açıklamada Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın, "Gazze Şeridi, Filistin devletinin ayrılmaz bir parçasıdır ve herhangi bir siyasi çözüm, Kudüs'ün başkent olduğu Filistin devletinin tüm toprakları için geçerli olmalıdır" dediği aktarıldı.¹⁸

Ürdün

Ürdün Dışişleri Bakanı Eymen Safedi, İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik devam eden saldırılarının sonlandırılmasına yönelik görüşmelerde bulunmak üzere Katar'a gitti. Temasları kapsamında başkent Doha'ya giden Safedi, Katar Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdulrahman Al Sani ile görüştü. Katar Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Safedi ile Al Sani arasındaki görüşmede, Gazze Şeridi'ndeki durumun ele alındığı belirtildi.¹⁹

İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan, Ürdünlü ve Mısırlı mevkidaşlarıyla İsrailin Gazze'deki saldırılarını ve bölgedeki insani krizi ele alan görüşmeler gerçekleştirdi. Görüşmede İsrailin Gazze'ye yönelik saldırılarının durdurulmasına ve insani yardımların ulaştırılmasına yönelik yürütülen çalışmalar ele alındı.²⁰

Ürdün Dışişleri Bakanlığında yapılan yazılı açıklamaya göre, resmî temasları kapsamında Mısır'a giden Ürdün Dışişleri Bakanı Eymen es-Safedi, başkent Kahire'de Mısırlı mevkidaşı Samih Şukri ile bir araya geldi. Gazze Şeridi'ndeki gelişmeleri ele alan bakanlar, ateşkesin sağlanması için iki kardeş ülke arasında yürütülen istişare ve koordinasyon sürecini değerlendirdi.²¹

Dünya Bankası (DB), İsrail'in Gazze'ye yönelik devam eden savaşının Ürdün ekonomisini, özellikle de turizm sektörünü etkileyerek turizm gelirlerinde düşüşe yol açabileceği uyarısında bulundu. Turizm acentelerinden gelen ilk raporlar, çatışmayı takip eden iki ay boyunca, özellikle tanınmış turistik bölgelerde otel doluluk oranlarında ve rezervasyonlarda yüzde 50 ila 75 arasında değişen önemli bir düşüş yaşandığını gösterdi.²²

Lübnan

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Joe Biden'ın kendisini Lübnan'a yönelik saldırı planından vazgeçirdiği iddialarını yalanladı. Netan-

18 <https://www.alquds.co.uk/منظمة-التحرير-الفلسطينية-ترفض-مبادرة/>

19 <https://www.sondakika.com/politika/haber-urdun-disisleri-bakani-katar-da-gorusermelerde-bulun-16656646/>

20 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-iran-disisleri-bakani-urdun-ve-misir-mevkidaslariy-16662594/>

21 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-urdun-ve-misir-gazze-seridi-ndeki-gelismeleri-goru-16666697/>

22 <https://www.jordannews.jo/Section-109/News/Israel-s-war-on-Gaza-and-its-impact-on-Jordan-s-economy-report-33237>

yahu, İsrailin askerî operasyonlarıyla ilgili kararları kendi değerlendirmeleri ışığında verdiğini ve başka ülkelerden etkilenmediğini belirtti.²³

İsrail Ordusundan yapılan yazılı açıklamada, Lübnan'dan İsrail'in kuzeyindeki Batı Celile bölgesine 2 tanksavar füzesi ile saldırı düzenlendiği aktarıldı. Açıklamada, "Batı Celile'de tanksavar füzesi ile vurulan bir kiliseden yaralı bir sivil kurtarmaya çalışırken, biri ağır olmak üzere 9 asker ikinci atılan füzeyle yaralandı" ifadelerine yer verildi.²⁴

İsrail Ordusu, Lübnan'ın güneyinden İsrail'e 50'den fazla roket fırlatıldığını belirtti. İsrail Ordusunun sosyal medya platformundan yapılan açıklamada, Lübnan'ın güneyinden gerçekleştirilen saldırılara ilişkin ise bilgi verilmedi. Açıklamada, "Sabah saatlerinden itibaren Lübnan'ın güneyinden İsrail'e 50'den fazla roket fırlatıldığı tespit edildi" ifadelerine yer verildi.²⁵

Lübnan Başbakanı Necib Mikati, başkent Beyrut'ta İngiltere Dışişleri Bakanı David Cameron ile bir araya geldi. İkili ilişkilerin yanı sıra Gazze ile Lübnan'ın güneyindeki durumun ele alındığı görüşmede Mikati, "İsrail'in Lübnan'ın güneyindeki provokatif eylemleri, durumun kötüleşmesine ve bölgede topyekûn bir savaş çıkmasına neden olabilir" dedi. Ayrıca İsrail'in saldırılarının durması için maksimum baskı uygulanması çağrısında bulundu.²⁶

23 <https://www.sondakika.com/politika/haber-netanyahu-biden-in-kendisini-lubnan-a-saldiri-plan-16659055/>

24 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-lubnan-dan-israil-e-saldiri-9-asker-yaralandi-16666009/>

25 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-israil-e-lubnan-dan-50-den-fazla-roket-firlatildi-16675187/>

26 <https://www.sondakika.com/guncel/haber-lubnan-basbakani-mikati-israil-in-provokasyonlarin-16674941/>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Federal Yüksek Mahkemesinin (IFYM), Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Parlamento Seçim Yasası'na karşı yapılan şikâyeti değerlendirmek ve karara bağlamak için gerçekleştirdiği oturumda davaya ilişkin kararın tekrar ertelendiği bildirildi. IKBY Parlamento Seçim Yasası'na karşı yapılan şikâyete ilişkin IFYM oturumunun 21 Ocak 2024 tarihine ertelendiği aktarıldı.²⁷

Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komisyonu (IBYSK), seçimlere ilişkin olarak ikinci gün alınan itiraz sayısının 85 olduğunu açıkladı. IBYSK Genel Sekreteri Ali Feysa tarafından yapılan açıklamada Kerkük'teki itiraz sayısının 10 olduğunu belirtildi.²⁸

Şii Koordinasyon Çerçevesi Temsilcisi Muhammed Sayhud yaptığı açıklamada, "Parlamento, yeni yasama döneminin başlamasıyla birlikte parlamento başkanının atanmasını öncelik hâline getirdi. Başkanlık için dört kişi önerildi ancak Şiiler, Sünniler ve Kürtler arasında herhangi bir anlaşmaya varılamadı" ifadelerini kullandı. Sayhud, tarafların Mahmud Meşhadani, Salim İsvi, Şalan Kerim ve Abdulkarim Abtan'ı aday gösterdiğini ancak oy çoğunluğunun kazanılması için birden fazla oturumun gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtti.²⁹

Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, IFYM Yasası'nda yapılacak değişiklikleri gözden geçirmek üzere bir komisyon oluşturulmasına yönelik talimat verdi. Sudani'nin, 2015 yılında hazırlanan ve parlamentoya gönderilen yasa tasarısını gözden geçirmek için Anayasa İşleri Danışmanı Hasan Yasiri'yi görevlendirdiği belirtildi. Açıklamaya göre komisyon, Cumhurbaşkanlığı, Danıştay ve Bakanlar Kurulu Genel Sekreterliği temsilcilerinden oluşuyor. Irak Bakanlar Kurulu, 2015 yılında kanunda değişiklik tasarısı hazırlayarak parlamentoya göndermiş ancak anlaşmazlıklar nedeniyle oylama yapılamamıştı.³⁰

• Güvenlik

Resmî temaslarda bulunmak üzere Irak'ı ziyaret eden İspanya Başbakanı Pedro Sanchez, başkent Bağdat'ta Irak Başbakanı Sudani ile bir araya geldi.³¹ Sudani, ikili görüşme sonrası düzenlenen ortak basın toplantısında, Irak'ta bulunan ABD öncülüğündeki IŞİD karşıtı koalisyon güçlerinin ülkedeki misyonunu sona erdirmeye çalıştıklarını söyledi. Irak güçlerinin artık iyi durumda olduklarını belirten Sudani, güvenlik güçlerine eğitim, istişare ve istihbarat desteği sağlayan koalisyon güçleri ile yeni bir döneme geçmek istediklerini dile getirdi. Son

27 <https://www.tebaajansi.com/irak/federal-mahkeme-ikby-secim-yasasina-iliskin-karari-tekrar-erteledi-h317130.html>

28 <https://ina.iq/turkmen/42392-secim-komisyonu-kinci-gun-alnan-itiraz-says-85-oldu.html>

29 <https://www.tebaajansi.com/irak/meclis-baskanligi-icin-4-adayin-ismi-aciklandi-h317063.html>

30 <https://www.tebaajansi.com/irak/federal-mahkeme-yasasi-icin-komisyon-olusturuldu-h317142.html>

31 <https://www.france24.com/en/live-news/20231228-spain-pm-says-supports-iraq-s-sovereignty-and-stability>

günlerde Irak'taki koalisyon güçlerine yönelik saldırılara işaret eden Sudani, hükûmetin bu saldırılara yönelik tepkisinin net olduğunu ve bu tür saldırıların Irak'ın istikrarı ve güvenliğini hedef aldığını belirtti.³² İran destekli Şii milis grupların saldırısının ve bu saldırılara karşı ABD tarafından misillemelerin Irak'ın güvenlik durumunu yakından etkilediği görülürken Fetih Koalisyonu lideri Hadi el-Amiri de ABD'nin Haşdi Şaabi'ye yönelik saldırılarına son vermenin yegâne yolunun yabancı birliklerin ülkeyi terk etmesi olduğunu belirterek, "Hükûmet Irak'ı terk etmeleri için bir an önce tarih belirlemeli" ifadelerini kullanmıştı.³³

ABD güçlerinin Babil vilayetinde Haşdi Şaabi mevzilerine yaptığı saldırıda 20 Haşdi Şaabi mensubunun yaralandığı ileri sürüldü. Beyaz Saray, Uluslararası Koalisyon üssüne bomba yüklü insansız hava aracı (İHA) ile saldırı gerçekleştiren Ketaib Hizbullah'a ait üç tesisin hedef alındığını duyurmuştu.³⁴ Saldırıya ilişkin olarak Irak Başbakanlık Basın Ofisinden yapılan açıklamada, "Irak hükûmeti, tüm güvenlik güçleri, tüm anayasal kurumları ve tüm yasal yetkileri aracılığıyla bazı grupların misyon karargâhına yönelik saldırılarına karşı sert bir şekilde karşılık vereceğini bir kez daha teyit etmektedir. Yabancı misyonlar veya dost ülkelerden askerî danışmanların bulunduğu yerlere yapılan saldırılar daha önce düşmanca eylem olarak değerlendirilmiş, devletin egemenliğini etkilediği tespit edilmiştir. Hiçbir şart altında, hiçbir isim ve bahaneyle gerçekleştirilemez" ifadelerine yer verildi.³⁵

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Irak'ın kuzeyindeki Pençe-Kilit Harekâtı bölgesindeki operasyonlarda; bir adet 7.62 mm PKMS makinalı tüfek, 56 adet RPG-7 antipersonel mühimmatı, 314 adet el bombası, iki adet PKMS makinalı tüfek yedek namlusu, 146 adet AK-47 piyade tüfeği şarjörü, 139 adet tahta dipçik ve çeşitli yaşam malzemelerinin ele geçirildiği duyurdu. Bu sayının son dönemde tek seferde ele geçirilen en yüksek silah sayısı olduğu belirtildi.³⁶ TSK, 12 askerin şehit edilmesinin ardından Irak ve Suriye'de 71 hedefe yönelik operasyon gerçekleştirdi.³⁷

Irak Terörle Mücadele Dairesi Sözcüsü Sabah Naman, terör örgütü IŞİD'in, güvenli ve çatışmadan uzak bölgelere geçiş yapmaya çalıştığını belirtti. Naman, "İstihbarat teşkilatları bu teröristlerle mücadele etmeye devam ediyor" diyerek terör örgütüne karşı mücadelenin her yerde devam edeceğini vurguladı.³⁸

IKBY hükûmeti Peşmerge güçlerine ait Pirmam-Erbil sınırındaki karargâha iki insansız hava aracıyla saldırı düzenlendiğini ancak herhangi bir can kaybı yaşanmadığını açıkladı.³⁹ IKBY hükûmeti tarafından yapılan yazılı açıklamada, "Bu korkakça saldırılardan bahsi geçen ta-

32 <https://english.news.cn/20231228/c7aefa178d9045fbbb8f1f8bd9b61610/c.html>

33 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/261220231>

34 <https://www.tebaajansi.com/irak/20-hasdi-sabi-uyesi-abd-saldirisinda-yaralandi-h317089.html>

35 <https://www.tebaajansi.com/irak/bagdattan-abdnin-hasdi-sabi-guclerine-yonelik-saldirisina-h317094.html>

36 <https://www.savunmasanayist.com/mehmetcik-irakta-cephaneligi-ele-gecirdi-467-ak-47/>

37 <https://www.aljazeera.com/news/2023/12/27/turkey-hits-71-targets-in-iraq-syria-in-retaliation-for-soldiers-deaths>

38 <https://www.tebaajansi.com/irak/terorle-mucadele-dairesi-deas-guvenli-ve-uzak-bolgelere-ulasmaya-h317133.html>

39 <https://www.thedefensepost.com/2024/01/02/drone-iraqi-kurdistan-base/>

rafları ve federal hükûmeti sorumlu tutuyoruz. Çünkü bu haydut gruplar federal hükûmet tarafından finanse ediliyor ve silahlandırılıyor. Irak hükûmetinin gözleri önünde hareket ediyor, silah, füze ve İHA'larını istedikleri yere taşıyor, gözleri önünde askerî ve resmî kurumlara terör saldırıları gerçekleştiriyorlar” ifadeleri kullanıldı. Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani, Erbil'e yönelik suç niteliğindeki saldırıyla ilgili kapsamlı bir soruşturma yürütme talimatı verdi. Talimat, Başbakan Mesrur Barzani'nin Irak hükûmetine yaptığı çağırının ardından geldi.⁴⁰

Bağdat'ta Sadr Hareketi'nin askerî kanadı Saraya es-Selam mensuplarıyla İran destekli Şii milis gruplardan biri olan Asayib Ehlil Hak Hareketi mensupları arasında yaşanan gerginliğin silahlı çatışmaya dönüştüğü iddia edildi. Çatışmanın, Bağdat'ın el-Amil bölgesinde gerçekleştiği ve 2020 yılında ABD saldırısında öldürülen İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve aynı saldırıda öldürülen Haşdi Şaabi Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi Mühendis'in posterlerinin indirilmesi girişiminden dolayı yaşandığı belirtildi. Sosyal medyadaki bazı görüntülerde, bölgede silah seslerinin duyulması dikkat çekti. Görgü tanıklarının ifadelerine dayandırılan haberlerde ise Irak güvenlik güçlerinin bölgede kontrolü sağlamak için giriş ve çıkışları trafiğe kapattığı belirtildi.⁴¹

• Ekonomi

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), kasım ayında Irak'ın Türkiye'den en çok ithalat yapan ülkeler arasında üçüncü sıraya yerleştiğini bildirdi. Rapora göre ihracat 2022 yılının aynı ayına göre yüzde 5,2 artarak 22 milyar 999 milyar dolara ulaşırken, ithalat ise 2022 yılına göre yüzde 5,7 azalarak 28 milyar 916 milyar dolara düştü. Raporda Almanya'nın 1 milyar 750 milyar dolarla ilk sırada yer aldığı, Birleşik Arap Emirlikleri'nin (BAE) 1 milyar 365 milyar dolarla Almanya'yı takip ettiği, Irak'ın ise üçüncü sırada yer aldığı belirtildi.⁴²

ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Alina Romanowski, Irak'ta yerel olarak yetiştirilen buğday üretimi artarken ABD menşeli şirketlerin Irak'ın buğday talebini gidermek üzere 2024 yılı içerisinde 3,8 milyon ton buğday ithal edeceğini belirtti.⁴³

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Zirve (Lutke) Mülteciler ve Yerinden Edilmişler Vakfı Yunanistan Temsilcisi Hüseyin Hama Salih yaptığı açıklamada, “2015'ten bu yana Irak'tan 760 binden fazla insan göç etti; bu dönemde en düşük sayı 19 bin 500 göçmenle 2023 yılında kaydedildi” dedi. 2023 yılında ise yaklaşık 20 bin kişinin yurt dışına göç ettiği kaydedildi. Bunlardan en az dokuzu tehlikeli ve yasa dışı yollarla ülke dışına çıktığı için hayatını kaybetti.⁴⁴

40 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/311220231>

41 <https://www.tebaajansi.com/irak/bagdat-ta-sadr-ve-asayib-ehlihak-mensuplari-arasinda-catisma-h317078.html>

42 <https://www.shafaq.com/en/Economy/TURKSTAT-Turkey-s-Exports-to-Iraq-Surge-making-it-the-third-top-importer-in-November>

43 <https://www.shafaq.com/en/Economy/Iraq-to-import-3-8-million-tons-of-wheat-from-U-S-ambassador>

44 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/28122023>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Diyanet İşleri Bakanı ve Kürdistan Demokratik Partisi (KYB) MYK üyesi Pştiwan Sadık, Bağdat ve Erbil hükümetleri arasındaki problemlerin anayasa temelinde çözülememesi hâlinde Irak'ta istikrarın sağlanamayacağını belirtti. Bağdat hükümetine seslenen Sadık daha da ileri giderek, "Haklarımızı vermiyorsanız bırakın ayrılalım" ifadelerini kullandı.⁴⁵ Öte yandan IKBY Sözcüsü Peşewa Hewramani de artık sabırlarının kalmadığını ve vakit kaybetmeyi kabul etmediklerini ve memur maaşları konusunun diğer konulardan ayrı değerlendirilmesi gerektiğini belirtti.⁴⁶ KDP'li IKBY yetkililerinin ileri giden ifadeleri Bağdat'ta da karşılık buldu. Irak Parlamentosu Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Milletvekili Karwan Yarweys, tehdit dili kullanılmasının memurlara hiçbir faydasının olmayacağını ve bu söylemden uzak durulması gerektiğini belirtti.⁴⁷ Süleymaniye'yi kontrol eden KYB'nin özellikle bütçe konusunda Erbil'den ayrıldığı ve bütçenin vilayetlere göre doğrudan tahsis edilmesini yani ekonomi konusunda Erbil'e bağlı olmak istemediği KYB'li yetkililer tarafından dile getiriliyor.

Süleymaniye Valisi Heval Ebubekir 25 Aralık'ta düzenlediği basın toplantısında, Türk Hava Yollarının (THY) Süleymaniye Havalimanı'na uçuşlarının yeniden normale dönmesi konusunda THY yetkilileri ve Türkiye hükümeti ile sürekli görüşme hâlinde olduklarını belirterek, "Bu idari bir konu. Hukuki bir sorun ya da hizmet meselesi değil. Askerî ve siyasi bir mesele olması dolayısıyla karşı tarafın bu duruma yanıt vermesi gerekiyor" dedi. THY, terör örgütü PKK tehdidi nedeniyle 3 Nisan 2023'de aldığı uçuşları askıya alma kararını birkaç kez uzattı. Türkiye, aldığı son kararla Süleymaniye Havalimanı'na uçuşların askıya alınması kararını 22 Haziran 2024 tarihine kadar uzattı. Karar, Türk hava sahasının kullanılmasını da yasaklıyor. Yetkililere uçuşları tekrar başlatma isteklerini ilettiklerini söyleyen Vali Heval Ebubekir, bu yöndeki çabalarını sürdüreceklerini aktardı.⁴⁸

• Güvenlik

30 Aralık'ta Peşmerge güçlerine ait Pirmam-Erbil sınırındaki karargâha iki insansız hava aracıyla (İHA) saldırı düzenlendiği ancak herhangi bir can kaybının yaşanmadığı açıklandı. Saldırıların KDP Başkanı Mesut Barzani'nin sarayına ve IKBY'nin askerî kurumlarına çok yakın bir noktada gerçekleştiği öğrenildi. IKBY Sözcüsü Peşewa Hewramani tarafından yapılan açıklamada, "Çetelerin ve iş birlikçilerinin gözcülüğüyle yasa dışı grupların Peşmerge güçlerine karşı düzenlediği bu terör eylemleri tehlikeli bir sataşmadır. Bu korkakça saldırılardan, bahsi geçen tarafları ve federal hükümeti sorumlu tutuyoruz. Çünkü bu haydut gruplar fede-

45 <https://www.youtube.com/watch?v=hmljvJuJKcY>

46 <https://nrttv.com/detail/32577>

47 <https://www.xendan.org/detailnews.aspx?jimare=175034&babet=1&relat=1024>

48 <https://haremnews.com/details/45594>

ral hükûmet tarafından finanse ediliyor ve silahlandırılıyor. Irak hükûmetinin gözleri önünde hareket ediyor, silah, füze ve İHA'larını istedikleri yere taşıyor, askerî kurumlara ve resmî kurumlara terör saldırılarıyla gerçekleştiriyorlar. Irak hükûmeti onlara karşı sessiz ve el pençe dururken, Kürt halkının geçim kaynağını kesmeye güçleri yetiyor. Yine bu parayla söz konusu grupları finanse ediyorlar. Bu grupların cezalandırılması konusunda sayın başbakanın somut bir adım atmasını ve yanıt vermesini bekliyoruz. Aynı zamanda uygun zamanda misilleme hakkımızın da saklı olduğunu belirtiyoruz. Tüm dostları ve tarafları bu terör eylemlerine karşı sessiz kalmamaya ve uygun göreceğimiz her türlü tepki konusunda bize destek olmaya davet ediyoruz.⁴⁹ Bağdat ise bunun gerçekleri içeren bir açıklama olmadığını belirtti. Irak Hükûmeti Sözcüsü Basim el-Awadi sosyal medya hesabından yaptığı açıklamada, suçlamaların asılsız ve yalan olduğunu söyledi.⁵⁰

• Ekonomik

Yapılan analizlere göre İKBY'de 2012 yılından 2022'ye kadar vergi gelirleri 128 milyar dardan (84 milyon dolar) 912 milyar dinara (600 milyon dolar) yükseldi. Raporlara göre yüksek oranda vergi ödeyen 687 büyük şirketin 533'ü Erbil'de, 102'si Süleymaniye'de ve 52'si Duhok'ta bulunuyor. Raporlarda özellikle dokuzuncu kabine döneminde arttırılan vergilerin son 10 yıllık dönemde yüzde 609 arttığı öne sürülüyor.⁵¹

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Hong Kong'dan gelen 46 kişilik bir turist kafilesinin Irak gezisine Halepçe'den başladığı belirtildi. Bu faaliyet Çin'in Irak'a olan ilgisine yönelik somut bir örnek olarak görülürken İKBY Turizm Kurulu tarafından organize edilen ziyaretlerden biri olarak düzenlendi.⁵²

İKBY Turizm Genel Kurulu Sözcüsü İbrahim Abdülmecid, 2023 yılının ilk 11 ayında 7,5 milyon turistini İKBY'nin turistik bölgelerini ziyaret ettiğini belirtti. Ayrıca turistlerin yüzde 25'inin Irak dışından diğerlerinin ise Irak'ın çeşitli vilayetinden geldiğini bildirdi. Turizm Genel Kurulunun istatistiklerine göre 2021 yılında İKBY'yi 4 milyon 93 bin 888, 2022 yılında ise 6 milyon turist ziyaret etti.⁵³

49 <https://x.com/PHawraman/status/1741371331164176647?s=20>

50 https://twitter.com/IraqiPMO/status/1741469118081945944?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtterm%5E1741469118081945944%7Ctwgr%5Edd8ae97f3995f4d5f5d31124bbb8e9d3a4972e51%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.dengiamerika.com%2Fa%2F7419327.html
https://twitter.com/IraqiPMO/status/1741469118081945944?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwtterm%5E1741469118081945944%7Ctwgr%5Edd8ae97f3995f4d5f5d31124bbb8e9d3a4972e51%7Ctwcon%5Es1_&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.dengiamerika.com%2Fa%2F7419327.html

51 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=14402

52 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/271220234>

53 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/249142> -- هەر ئیمى - گهشتیار بیهکانى - ناوچه - گهشتیار سەر دانى - ناوچه - گهشتیار بیهکانى - هەر ئیمى - کوردستانیان - کوردوو

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Türkmeneli TV ve TEBA ajansı tarafından düzenlenen programa katılarak, Kerkük Vilayet Meclisi seçimlerini değerlendirdi. Turan, Kerkük Vilayet Meclisinin kurulması için yürütülen görüşmelerde en önemli taleplerinin Kerkük'te bir Türkmen bir valinin atanması olduğunu ifade etti. Turan ayrıca, Kerkük Vilayet Meclisi seçim sonuçlarına göre, hiçbir siyasi partinin tek başına valiyi seçemeyeceğini de belirtti.⁵⁴

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Türkmeneli Öğrenci ve Gençler Birliği (TÖGB) genel merkezine ziyaret gerçekleştirdi. Turan, vilayet meclisi seçimlerinde gençlerin gösterdiği faaliyetlere dikkat çekti. Turan ayrıca, gençleri siyasi ve kültürel alanlarda geliştirmeyi amaçlayan plan ve programların önemine vurgu yaptı.⁵⁵

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Kerkük Tarım Dairesi Müdürü Züheyr Ali Hüseyin'i kabul etti. Görüşmede, tarım ve çiftçilerin sorunları üzerinde konular ele alındı.⁵⁶

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salih, Egemenlik Koalisyonu Başkan Yardımcısı Muheymin el-Hamdani ile bir araya geldi. Görüşmede, siyasi gelişmeleri ve Kerkük bileşenleri arasındaki iletişimin güçlendirilmesi ele alındı.⁵⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salih, Kerkük Vali Vekili Rakan Sait el-Cuburi ve Egemenlik Koalisyonu üst düzey yönetici Halit el-Müfreci ile bir araya geldi. Görüşmede, Kerkük'teki son gelişmeler ve güvenlik güçlerine destek sağlanması konusu ele alındı. Ayrıca görüşmede, vilayet meclisi kurulmasına dair fikir alışverişinde bulunuldu.⁵⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Seçim Dairesi Başkanı Cevdet Zülal, Kerkük'te seçim sırasında yüzlerce Türkmen seçmenin seçim cihazında parmak izlerinin çıkmadığını belirtti. Zülal, özellikle 50 yaş ve üzeri seçmenlerin parmak izinin çıkmadığını ve seçim süresi bitene kadar seçim istasyonlarında beklediklerini aktardı.⁵⁹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salih, Arapçılık Koalisyonu Üst Düzey Yöneticisi Zahir Enver el-Asi ile görüştü. Görüşmede, Kerkük'teki son siyasi gelişmeler,

54 <https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=3698550217066657>

55 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid02z9NSyWvBiYMVknz6dAwzpfosmk9LiQS3mBYW9x8sYznKBVgsKMBG1eQ1ruHLs4hl>

56 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid04Dp5gjiaW3XjLevPAYDeRi3ggoziwHQ4VAX3qmtCWRWC7c8GECYnLkgWTEMM2pcjl>

57 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/pfbid0XH41CsWCFDBU1h4MrcJ5mmBdkmBcB5E8Pw8dCfwADTiMceRjKsGGE6uFVQyb6QXEL>

58 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/pfbid036rNpXRHQaAC3UM75dFJPrFkKJ2sFzHeidUTaKBSrUZCHBgkTRnMZXqCJ87eN8YgXL>

59 <https://turkmenelitv.com/yazilar/irak-turkmen-cephesi-kerkukte-yuzlerce-turkmen-secmen-oy-kullanamadi>

güvenlik ve vilayet meclisleri sonuçları ele alındı.⁶⁰ Türkmeneli Partisi Genel Başkanı Riyaz Sarıkahya, Türkiye’de bulunan İnsan Hakları Derneği Başkanı Savaş Avcı ile bir araya geldi. Toplantıda güncel siyasi gelişmeler ele alındı.⁶¹

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi’nden Kerkük vilayet meclisi seçimlerinde vilayet meclisi üyesi seçilen Sevsen Ceddu tarafından organize edilen emekli eğitimcilere yönelik onurlandırma programına katıldı. Turan, Türkmen eğitimcilerin siyasi alandaki önemli rollerine değindi. Turan, ITC olarak Türkmen eğitimcilerine tam destek vereceklerini bildirdi.⁶² Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, eski dönem Türkmen Milletvekili Hatice Abbas ile görüştü. Görüşmede, mevcut siyasi gelişmeler ve millî kazanımların savunulmasına vurgu yapıldı.⁶³ Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Liderlik Koalisyonu lideri Muhammet el-Timimi ve Kerkük Arap Koalisyonu lideri Rakan el- Cuburi ile bir araya geldi. Görüşmede, siyasi ve güvenlik durumu ele alındı.^{64 65}

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, özel oylamaya ilişkin sosyal medya hesabından açıklamalarda bulundu. Sosyal medya hesabı Facebook’tan yaptığı paylaşımda Hasan Turan, “özel oylamada halkının yanında yer alan Türkmen mensupları ve subaylar başta olmak üzere güvenlik güçlerinin yüksek katılımını takdirle karşılıyoruz” ifadesine yer verdi.⁶⁶

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Irak genelindeki vilayet meclisi seçimlerinin tamamlanmasının ardından sosyal medya hesabından açıklamalarda bulundu. Turan, Türkmenlerin seçimlere coşkuyla katılmaları ve Birleşik Irak Türkmenleri Cephesi Listesi’ne verdikleri destekten dolayı takdir etti. Turan, seçimlerdeki teknik sorunların Irak genelinde mevcut olduğunu belirterek ve seçmenlerin oy kullanma haklarının kaybettirilmeyeceğini vurguladı. Turan, Kerkük’teki yaşanan teknik sorunlarla ilgili Irak Başbakanı Muhammet Şiya es-Sudani ve ilgili makamlarla iletişime geçildiğini aktardı.⁶⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Irak genelinde gerçekleşen vilayet meclisi seçimleriyle ilgili sosyal medya sayfasından açıklamalarda bulundu. Salihi, Kerkük vilayetinde Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği seçmen kütüğünün kontrol etmediğini

60 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/pfbid0C4fy4rBuAFyUfmykrYYXh6QLZTXeEeNnc27tzM5ZkSKKwDVTdVqhtrrL9ZT1tMSwl>

61 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02TXqFLYSJHUSvfC2Lb2T3unBCH4mh8PMGqp2BXDxDNcUE8My9zPnk7GTg9zSba8h8l&id=100050468800881

62 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid02mVbUqG8TEwtATEHmwu9aLVuLLNng1txJpVNYh6NX7SBuatcRTvtZDu1ek9yKAYDfl>

63 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid031JCsWcFrXBFfeEWwqEVGXtKgX8tYZUc7HfbxmLMQj3ehcFd9HGWEJtZ0q5aXRJhTl>

64 <https://plus4.co/ar/detail/1490>

65 <https://www.facebook.com/itchasanturan/posts/pfbid02eLUghGuc54taFSvSzbBgQqFayVX1JtFwkCMmZ8sywEXhRbv5XDwyVvrYRg8mAhF5l>

66 <https://www.tebaajansi.com/irak/turan-turkmen-halki-kerkuk-teki-turkmen-varligini-tum-h316792.html>

67 <https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=326233666923198>

ve bu hatanın kendi sorumluluklarında olduğunu belirtti. Salihi ayrıca, Kerkük'teki Yüksek Seçim Komiserliği tek taraflı yönetildiğini, Türkmen seçmenlerin parmak izlerinin çıkması için seçim cihazlarına müdahale edildiğini ve bu sıkıntının giderilmesi için Komiserlik tarafından müdahale edilmesini istedi.⁶⁸

• Güvenlik

Irak Savunma Bakanlığı, Selahaddin vilayetine bağlı Tuzhurmatu ilçesinde kötü hava koşulları sebebiyle bir askerî helikopterin düştüğünü duyurdu. Yapılan açıklamada, olayın sonucunda bir albayın hayatını kaybettiği ifade edildi.⁶⁹ Irak Başbakanlığına bağlı Haşdi Şaabi güçleri Ninova vilayetinde terör örgütü İŞİD'e mensup bir kişinin yakalandığını duyurdu.⁷⁰ Diyala Polis Komutanlığı, Diyala vilayetinde farklı suçlardan aranmakta olan 15 kişinin yakalandığını duyurdu.⁷¹

• Ekonomi, Kültür ve Sosyal Faaliyet

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kifri Bürosu ve Türkmeneli Öğrenci ve Gençler Birliği (TÖGB) Kifri Kolu iş birliğiyle Sanat ve Kültür Buluşması programı düzenlendi. Programda, ITC Kifri Büro Sorumlusu Sezgin Bayatlı ve TÖGB Kifri Sorumlusu Ahmet Türk Memet'in katılımıyla başarılı öğrencilere takdirname verildi.⁷²

Ninova vilayetine bağlı Telafer İlçesi Kaymakamı Halil Muhsin Kasap, Göç ve Göçmenler Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanı Amir Abbas ile görüştü. Görüşmede, Telafer'den göç eden ve geri dönen ailelerin desteklenmesi konusu ele alındı. Kasap ayrıca, geri dönen aileler için gereken destekleri sağlayacaklarını vurguladı.⁷³

68 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/pfbid099cXJwfGr8G7T9dyaVS5ucHWudsCXybS4SmcQPZSZbzP8jcb27eYnsDcsScrHWakl>

69 <https://turkmenelitv.com/yazilar/tuzhurmatuda-irak-hava-kuvvetlerine-ait-askeri-helikopter-dustu>

70 <https://earthiq.news/archives/312006>

71 <https://www.nrttv.com/ar/detail3/19799>

72 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0JELRkawoa4HifmposAMZbgr2X7FDdtkoSTLTXUg8MtvbpRNbsw1B1nYBEbhtPmpG2l&id=100068683046477

73 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0Ce6ECs8wEwnmvWRXWLaBcqzWWgJr8AJyflDZb6KEPyaJqb4a5nBKVWumMvHUBf9Ql&id=100075999834659

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

Katar Ticaret Odası (QC), Umman'ın Maskat kentinde düzenlenen "Körfez İşbirliği Konseyi Ülkelerinde Ekonomik Çeşitlendirmede Özel Sektörün Rolü" başlıklı bir seminere katılırken, Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinde ekonomik ve kalkınma entegrasyonunun yollarını araştırdı. İki gün süren seminerde fikir ve deneyim alışverişinde bulunulması ve Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinin ekonomik çeşitlendirilmesinde özel sektörün rolü hakkında bilgi edinilmesi amaçlandı. Seminerde odayı temsil eden QC Yönetim Kurulu üyesi Abdul Rahman bin Abdullah Al Ansari, Körfez özel sektörünün Körfez ekonomik faaliyetlerinde artan rolünü, Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinde yatırım çekmeyi ve iş fırsatları yaratmayı vurguladı. Etkinlikte, bölgede uluslararası rekabet edebilecek, rekabet gücü yüksek bir özel sektör oluşturma mekanizmalarının araştırıldığına dikkat çekti. Körfez İşbirliği Konseyinin ekonomik entegrasyonuna yönelik girişimlerin, projelerin ve programların gerçekleştirilmesinde özel sektörün rolünün altı çizildi.⁷⁴

Emirlik Divanı yaptığı açıklamada, Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamad Al Sani ve ABD Başkanı Joe Biden'in salı günü yaptıkları telefon görüşmesinde Gazze'de kalıcı bir ateşkese ulaşmak için "ortak arabuluculuk çabalarını" tartıştıklarını söyledi. İki lider arasındaki görüşmede "Gazze ve işgal altındaki Filistin topraklarındaki son gelişmeler, özellikle de durumu sakinleştirmeye ve kalıcı bir ateşkese ulaşmaya yönelik ortak arabuluculuk çabaları" ele alındı. Emirlik Divanı, "Ayrıca iki dost ülke arasındaki stratejik ilişkileri ve bunları desteklemenin ve geliştirmenin yollarını, ayrıca ortak çıkarları ilgilendiren en önemli bölgesel ve uluslararası konuları da tartıştılar" diye ekledi. Beyaz Sarayda görüşmeye ilişkin başka bir bildiriye, "iki liderin Hamas'ın elinde kalan tüm rehinelere serbest bırakılmasını sağlamaya yönelik acil çabayı tartıştığı" belirtildi. Açıklamada, ateşkesten bahsedilmeden, "Liderler ayrıca Gazze'ye hayat kurtarıcı insani yardım erişiminin artırılması ve sürdürülmesinin kolaylaştırılmasına yönelik devam eden çabaları da ele aldı" ifadeleri kullanıldı.⁷⁵

74 <https://www.gulf-times.com/article/674363/qatar/qc-explores-economic-development-integration-in-gcc-states>

75 <https://dohaneews.co/qatar-and-u-s-discuss-joint-mediation-efforts-in-reaching-gaza-ceasefire/>

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Siyaset

Kuzey Afrika'daki iç siyaset ve dış politika gelişmeleri incelendiğinde bu hafta altı temel konunun ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu bağlamda öne çıkan ilk gelişme Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in, Azerbaycan ile Fas arasında imzalanan belgeleri onaylamasıdır. Trend'in haberine göre, Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Azerbaycan ile Fas arasında imzalanan bir dizi belgenin onaylanmasına ilişkin kararnameyi imzalamıştır. Devlet başkanının kararnameleleriyle onaylanan belgelerin listesi, Azerbaycan Cumhuriyeti hükûmeti ile Fas Krallığı hükûmeti arasında enerji alanında iş birliğine ilişkin anlaşmayı, enerji alanında iş birliğine ilişkin çerçeve anlaşmayı, Azerbaycan Cumhuriyeti hükûmeti ile Fas Krallığı hükûmeti arasında lojistiği ve ayrıca Azerbaycan Cumhuriyeti hükûmeti ile Fas Krallığı hükûmeti arasında çevre ve çevre alanında iş birliğine ilişkin mutabakat zaptını içermektedir.⁷⁶

İkinci gelişme, Cezayir Dışişleri Bakanı Attaf'ın, teröristlerin Libya'dan son derece gelişmiş silahlar ele geçirdiğini bildirmesidir. Cezayir Dışişleri Bakanı Ahmed Attaf, Afrika Saheli'ndeki ciddi terörizm sorununa dikkat çekerek iyi silahlanmış "terörist orduların" varlığına dikkat çekmiştir. Attaf, dünyanın en yoksul bölgelerinden biri olan bölgenin anayasaya aykırı değişikliklerden önemli ölçüde etkilendiğini ve son iki yılda sekiz darbe yaşandığını belirtmiştir.⁷⁷

Üçüncü gelişme, Tunus'ta yerel seçimlere katılım oranının %11,8 olmasıdır. Tunus'un seçim kurumu, 24 Aralık yerel seçimlerinde 9 milyon kayıtlı seçmenin %11,84'ünün oy kullandığını açıklamıştır. Bağımsız Yüksek Seçim Otoritesi (ISIE) Başkanı Faruk Buasker çarşamba günü yaptığı açıklamada 1,348 adayın ilk turda zafer kazandığını, 781 seçim bölgesinin ise bu bölgelerdeki adayların kesin bir zafer elde edememesi üzerine yeniden sandığa gideceğini bildirmiştir. Başkent Tunus'ta gazetecilere konuşan Bouasker, tekrarlanacak seçimlere 4,19 milyon seçmenin katılmasının beklendiğini ifade etmiştir. Seçim kurumu, ikinci tur oylama tarihinin yakında bildirileceğini belirtmiştir. Bölgesel seçimlerde en yüksek katılım %21,58 ile Tunus'un kuzeyindeki Siliana'da kaydedilmiştir. Güneybatıdaki Tozeur bölgesindeki Tamghza ise belediye seçimlerinde %44,13 ile en yüksek katılım oranını kaydetmiştir.⁷⁸

Dördüncü gelişme, Libya Başbakan Dibeybe'nin, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırganlığını reddeden Libya'nın kararlı tutumunu bir kez daha teyit etmesidir. Başbakan Abdulhamid Dibeybe, Libya'nın Filistin davasını destekleyen ve İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik saldırısını reddeden kararlı tutumunu bir kez daha teyit etmiştir. Dibeybe bu açıklamayı pazartesi günü

76 <https://en.trend.az/azerbaijan/politics/3841770.html>

77 <https://libyaobserver.ly/inbrief/algerias-fm-terrorists-possessed-highly-advanced-weapons-libya>

78 <https://www.trtafrika.com/africa/tunisias-local-election-turnout-was-118pc-electoral-body-16421636>

Trablus'taki ofisinde Filistin Başbakan Yardımcısı ve Enformasyon Bakanı Nabil Abu Rudeina ile yaptığı görüşme sırasında yapmıştır. Hakomitna Platformu Facebook sayfasına göre görüşmede Filistin'deki siyasi durumdaki gelişmeler, Gazze halkına insani yardım sağlama mekanizması ve iki ülke arasındaki ikili ilişkileri güçlendirme yolları ele alınmıştır.⁷⁹

Beşinci gelişme Süveyş Kanalı'nda seyrüsefer Mısır'ın büyük çabalarının ardından normale dönmesidir. Süveyş Kanalı İdaresine Kızıldeniz'deki seferlerine Süveyş Kanalı üzerinden devam etme niyetlerini bildiren küresel denizcilik şirketlerinin sayısı, Mısır'ın bu konuda gösterdiği büyük çabaların ardından artmıştır. Denizcilik şirketleri Süveyş Kanalı'nda seyrüseferin istikrarlı olduğunu ve kanalın dünyanın en kısa deniz geçidi olduğunu teyit etmişlerdir. Süveyş Kanalı İdaresi, Danimarkalı denizcilik şirketi Maersk'in Asya ve Avrupa arasındaki ticaret için bir geçit olan Süveyş Kanalı üzerinden seferlerine yeniden başladığını duyurmuştur. Tayvanlı Evergreen ve Fransız CMA CGM şirketleri de Süveyş Kanalı'ndaki seferlerine geri döndüklerini açıkladılar ve önümüzdeki hafta başında Süveyş Kanalı İdaresine geri döneceklerini bildirmişlerdir. Kamu Seferberliği ve İstatistik Merkezi Ajansı verilerine göre, Süveyş Kanalı'ndan geçen toplam gemi sayısı son aylarda önemli ölçüde artmıştır.⁸⁰

Altıncı gelişme Sudan'ın HDK Başkanı Dagalo ve Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed'in barışı görüşmek üzere Addis Ababa'da buluşmasıdır. Sudan'ın paramiliter Hızlı Destek Kuvvetleri lideri Etiyopya'yı ziyaret etmiş ve burada HDK ile Sudan Ordusu arasındaki savaşın bir an önce sona erdirilmesi ihtiyacını görüştüğünü bildirmiştir. Nisan ortasında savaşın başlamasından bu yana nerede olduğu bilinmeyen HDK lideri Muhammed Hamdan Dagalo, çarşamba günü Uganda Devlet Başkanı Yoweri Museveni ile ülkesindeki evinde görüşükten sonra Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'ya inmiştir. Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed, Dagalo ve heyetini "Sudan'da barış ve istikrarın sağlanması konusunda bir tartışma için" kabul ettiğini ifade etmiş ve bir restoran masasının etrafında otururken çekilmiş fotoğraflarını yayımlamıştır.⁸¹

• Güvenlik

Bu hafta Kuzey Afrika'da terör ve güvenlik bağlamında iki gelişmenin öne çıktığı kaydedilmiştir. Söz konusu iki gelişme de Sudan'da yaşanmıştır.

Birincisi, Al-Jailli'de yıkılan petrol rafinerisiyle ilgilidir. Sudan Ordusu ve Hızlı Destek Kuvvetleri (HDK), Hartum'un kuzeyinde yer alan Al-Jailli'deki Hartum petrol rafinerisinin yıkılmasından birbirlerini sorumlu tuttu. Rafineri, 6 Aralık'ta ana kontrol odasını tutuşturan ve büyük kayıplara yol açtığı bildirilen bir saldırıda hasar görmüştü. Sudan Ordusu sözcüsü yaptığı açıklamada HDK'nin "Al-Jailli'deki Hartum rafinerisine bu ay ikinci bir saldırı düzenlediğini, rafineriden geriye kalanları ve beraberindeki depoları yok ettiğini" iddia etti. Buna

79 <https://libyaobserver.ly/inbrief/pm-dbeibah-reaffirms-libyas-firm-position-rejecting-israeli-aggression-against-gaza>

80 <https://www.egypttoday.com/Article/1/129463/Suez-Canal-navigation-returns-to-normal-after-major-efforts-by>

81 <https://www.trtworld.com/africa/sudans-rsf-head-ethiopiases-abiy-meet-in-addis-ababa-to-discuss-peace-16431066>

karşılık HDK sözcüsü de orduyu rafineriyi beşinci kez bombalayarak tamamen yıkılmasına yol açmakla suçladı.⁸²

İkincisi, BAE tarafından HDK'ye gönderilen ikmalin ordu tarafından imha edilmesiyle ilgilidir. Sudanlı bir askerî yetkili cumartesi günü yaptığı açıklamada Sudan Ordusuna ait savaş uçaklarının Güney Darfur eyaletinin başkenti Nyala'daki Hızlı Destek Kuvvetlerine (HDK) Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) tarafından gönderilen önemli bir ikmal sevkiyatını imha ettiğini doğruladı. Cuma günü erken saatlerde Nyala'nın çeşitli noktalarının askerî uçaklar tarafından hedef alındığı ve 118 sivil de hayatını kaybettiği, çok sayıda kişinin de yaralandığı bildirildi. Hava saldırıları, sivillerin sürekli hedef alınmasını kınayan çeşitli siyasi gruplar, silahlı gruplar ve insan hakları örgütleri tarafından kınandı.⁸³

82 <https://sudantribune.com/article280639/>

83 https://sudantribune.com/article280808/#google_vignette

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(25-31 ARALIK 2023)

• Hizbullah Savaşa Çağrılıyor

“Komersant” gazetesinin 26 Aralık sayısında yayımlanan [“Hizbullah Savaşa Çağrılıyor”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazı İsrail-Filistin savaşının, Gazze Şeridi’nin ötesine yayılma tehlikesiyle ilgiliydi. Yazıda görüşlerine başvurulmuş uluslararası siyaset bilimci Elena Suponina, uzun yıllar Suriye’de askerî danışman olarak görev yapan İran İslam Devrim Muhafızları Ordusunun üst düzey generali Razi Musevi’nin, pazartesi günü Şam’da düzenlenen bir füze saldırısında öldürüldüğüne dikkat çekti: “Üst düzey İranlı generalin tasfiyesi, İsrail’in Gazze Şeridi sorununu Lübnan sorunu ve İran’ın bölgedeki etkisiyle yakın bağlantılı olarak gördüğünün kanıtıydı. Gelinek nokta şunu gösteriyor: Netanyahu, nedenlerin Filistin topraklarının sınırlarının ötesinde olduğuna inandığı için kendisini Gazze Şeridi’ndeki operasyonla sınırlamak niyetinde değil. Öte yandan Biden ekibinin çatışmayı genişletmekle ilgilenmediğini ve şu anda gerilimi azaltmak için mümkün olan her şeyi yaptığını göz önünde bulundurmuş olursak bu durum ABD yönetiminin mevcut yönergeleriyle çelişen tehlikeli bir sinyaldir.” Uzmana göre anlaşılan Netanyahu’nun başka hedefleri vardır ve bu nedenle operasyonun kapsamını genişletme fikrinden vazgeçmiş değildir. Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi direktörü Andrey Kortunov, durumla ilgili şu yorumda bulundu: “Mevcut çatışmada tam ve koşulsuz bir zafer ilan etmek için Netanyahu’nun sadece Hamas’ı değil Hizbullah’ı da sona erdirmesi gerektiğine dair bir versiyon vardır. Bu bağlamda İran’a yönelik eylemlerin, gerilimi tırmandırmaya ve tüm sorunları bir anda çözmeye yönelik bilinçli bir istek olması da mümkündür. Bu nedenle özellikle Hizbullah’ın İsrail Ordusunun önemli güçlerini kuzeyde sıkıştırdığı göz önüne alındığında, bölgede bir tür provokasyonlar oldukça olasıdır.” Doğu Akdeniz’deki Amerikan askerî varlığına dikkat çeken siyaset bilimci, zamanlamanın oldukça uygun bir şekilde seçildiğini de göz ardı etmedi: “Nitekim İsrail, bir çatışma durumunda özellikle de İran’ın içine çekilmesi hâlinde, ABD’nin desteğine güvenebilecek.” Kortunov aynı zamanda söylediklerinin sadece bir versiyon olduğunu da ifadelerine ekledi.

• Rusya, Afrika’da Stratejik Düşünmeye Doğru İlerliyor

Rusya-Afrika ilişkilerde yılın sonuçlarına dair değerlendirmeler Rusya basınında geniş yer buldu. “Vzglyad” gazetesinin 27 Aralık sayısında yayımlanan [“Rusya, Afrika’da Stratejik Düşünmeye Doğru İlerliyor”](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda, Moskova’nın kıta ülkeleriyle askerî, enerji ve ekonomik iş birliği alanlarında önemli başarılar elde ettiğine, Fransa’nın eski koloniler üzerindeki etkisini de çökerttiğine işaret edilerek geçtiğimiz yıl “Rus diplomasisinin Afrika’da etkileyici zaferler kazandığı bir yıl” olarak değerlendirilmiştir. Yazıda

görüşlerine başvuru Rusya Bilimler Akademisi Afrika Araştırmaları Enstitüsünde genç araştırmacı Tamara Andreyeva, Afrika-Rusya ilişkilerinin bu yıl yeni bir ortaklık seviyesine ulaştığı görüşünü savundu: “Gergin uluslararası durum göz önüne alındığında St. Petersburg’da düzenlenen Rusya-Afrika Zirvesi olumlu bir hava yarattı. 2023 yılında yayımlanan dış politika konseptinde, Afrika’nın tek bir ülkesinden veya bölgesinden bahsedilmediğini belirtmek gerekir; bu, Rusya’nın mevcut aşamada hiçbir ortağını ayırmadan kıtanın tüm devletleriyle iş birliği kurmaya hazır olduğunu gösterir.”

Uzman, bununla birlikte şu anda Rusya’nın bazı devletlerle yakın iş birliği içerisinde olduğuna dikkat çekti: “Bu nedenle, Cezayir, Rusya silahlarının önemli bir ithalatçısıdır ve Mısır’da birçok yerli şirket temsil edilmektedir. Moskova’nın Afrika’daki bir diğer önemli ortağı ise Güney Afrika’dır. Maalesef Pretoria her zaman tamamen bağımsız bir dış politika çizgisi izleyemiyor.” Ayrıca analist, Rusya’nın kıtanın batı kesiminde yer alan ülkelerle özellikle Mali, Burkina Faso ve Nijer arasında ortaklığı aktif olarak genişlettiğine de değindi: “Kısa bir süre önce kıtanın bu kısmında bir dizi darbe gerçekleşti. Bu devletler resmî olarak Moskova ile daha yakın temasları savunuyorlar.”

Tartışmanın diğer katılımcısı olan St. Petersburg Devlet Üniversitesi Afrika Çalışmaları Bölümünde kıdemli öğretim görevlisi Alexander Zdanevich’e göre St. Petersburg’daki zirve, Moskova’nın güzel sözlerinin gerçek eylemleri gizlediğini açıkça ortaya koydu: “Afrikayı dönüş konusunda gerçekten Rusyayın büyük bir yaklaşım sergilediğini görmek güzeldir. Bu kıtaya çalışırken farklı düşünmek mümkün değil.”

Siyaset bilimci Rusya ile kıta arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi konusunda öngörülerini şu şekilde özetledi: “Afrika ile bağ kurarken, birkaç on yıl sonrasını da kapsayacak şekilde stratejik düşünmek önemlidir. Mevcut başarıları pekiştirmemiz gerekiyor. Rusya üniversitelerinde kıtanın vatandaşlarına yönelik Rusça programlar açılması, bu karmaşık bölgede eğitim gören öğrenci sayısını artırıyor. Küresel tabloyu görmek ve ortaklarımızla çok yıllık girişimler konusunda anlaşmak gerekiyor.”

• Netanyahu Gazze’de Barış İçin Üç Şartı Sıraladı

Netanyahu’nun Wall Street Journal için yazdığı yazısında, ülkesinin barış için belirlediği üç ön koşul Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “Vedomosti.ru” haber sitesinde yayımlanan [“Netanyahu Gazze’de Barış İçin Üç Şartı Sıraladı”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda İsrail Başbakanı’nın söz konusu şartları ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

Yazıda görüşlerine başvuru Rusya Bilimler Akademisi Ulusal Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Araştırma Enstitüsü (MEMO) Ortadoğu Çalışmaları Merkezinde araştırmacı Lyudmila Samarskaya, Netanyahu’nun planının hayata geçmesinin olası gözükmediği görüşünü savundu: “Öncelikle her aşama uzun vadeli bir çalışmayı içeriyor ve buna bazı zorluklar da eşlik edecek. İkincisi, Hamas’ın örgütsel yapısının bu aşamada yıkılması zor bir iş gibi

görünüyor. Filistin toplumunun radikallikten arındırılması, hiç şüphesiz, Ortadoğu çatışmasının çözümünde önemli bir unsurdur. Ancak İsrail yetkililerinin bu politikayı teknik olarak nasıl uygulayacağını hayal etmek hâlâ imkânsız.” Tartışmanın diğer katılımcısı olan Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) program koordinatörü Ivan Bocharov da Samarskaya ile aynı görüşü paylaştı: “Beklentilerin aksine, Hamas’ın Filistin toplumundaki reytingi önemli ölçüde yükseldi ve Gazze’deki savaşın devam etmesiyle birlikte, mücadele yöntemlerinin popülaritesi sadece Filistin bölgesinde değil, Batı Şeria’da da artacak. Hamas bir örgüt olarak yok olsa bile ideolojileri kalacaktır.” Uzman Hamas’ın yerini daha sonra diğer radikal grupların alabileceğini göz ardı etmedi. Söz konusu savaşla ilgili önerilen çözüm arayışlarına gelince analist şu yorumda bulundu: “İsrail’in Filistin sorununu çözmeye yönelik planı Arap ülkeleri tarafından desteklenmeyecek. İsrail’in Mısır tarafından önerilen söz konusu sorunun çözümüyle ilgili planı desteklemesi de pek olası değil. Her halükârda Tel Aviv, Hamas’ın seçimlere katılması ve militanları yasal bir siyasi güce dönüştürmesi ihtimalini kabul etmeye hazır değil.”

Bocharov, İsrail Ordusunun, Gazze’deki savaşın yoğunluğunu kademeli olarak azalttığını ve diğer dış aktörleri çatışmaya dâhil etmemek için “kırmızı çizgileri” aşmamaya çalıştığını ifadedelerine ekledi.

• RUIK Uzmanları Ortadoğu’da 2023 Sonuçlarını Tartıştı

Rusya’nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan, bağımsız düşünce kuruluşu olan Rusya Uluslararası Düşünce Konseyi (RUIK) sayfasında yayımlanan [“RUIK Uzmanları Ortadoğu’da 2023 Sonuçlarını Tartıştı”](#) başlıklı yazı Ortadoğu’da 2023 yılı sonuçlarıyla ilgili uzman görüşlerini kapsıyordu. Yazıda RUIK uzmanlarının yuvarlak masa toplantısında Rusya’nın bölgeyle ilgili tutumları ve beklentileri konusunda yaptıkları değerlendirmeler özetlenerek aktarılmıştır. RUIK Bilimsel Direktörü Andrey Kortunov’a göre bölgedeki sorunlardan biri de güvenleştirmenin Ortadoğu’nun modernleşme ve ekonomik kalkınma sorunlarını arka plana itmesidir: “Önceliklerde kalkınmadan güvenliğe doğru bir kayma vardır.”

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Araştırma Direktörü Yardımcısı Vasili Kuznetsov, gelecek yıl içinde yeni bir çözüm projesi önerilmediği sürece Filistin-İsrail çatışması sorunun çözülmeyeceği iddiasında bulundu: “Ancak başarılı bir çözüm İsrail’de hükûmetin değişmesini gerektiriyor.” Doğu Bilimci Alexey Khlebnikov, Ortadoğu ülkeleriyle Rusya arasında olan ilişkileri şu şekilde özetledi: “1 Ocak 2024’te BRICS, İran, Suudi Arabistan, BAE ve Mısır’ı kapsayacak şekilde genişleyecek. Bu durum bölge ülkelerinin diğer bölge dışı oyuncularla siyasi ve ekonomik ilişkilerinin çeşitlendiğini doğrulamaktadır. Ortadoğu ülkelerinin Rusya’nın da dâhil olduğu lojistik ve altyapı projelerine ilgisi giderek artıyor.” RUIK Program Koordinatörü Ivan Bocharov, bölge ülkeleri arasında son yıllarda ortaya çıkan iyileşme eğiliminin sadece Arap-İsrail ilişkileriyle sınırlı olmadığını belirtti: “2023 yılında Türkiye ile bazı Arap devletleri arasındaki ilişkiler iyileşti. Ayrıca Suudi-İran anlaşması imza-

landı ve Suriye, Arap Birliği üyeliğine yeniden başladı. Filistin-İsrail çatışmasının bu süreçler üzerinde önemli bir etkisi olmadı.”

• **Uzmanlar Kızıldeniz'deki Ablukanın İsrail'e Ne Kadara Mal Olacağını Anlatıyor**

Kızıldeniz'de İsrail bağlantılı malzemelerin tamamen bloke edilmesi ve Afrika çevresindeki rotada yapılacak bir değişikliğin, ticareti kârsız hâle getirebilme ihtimalleri Rusya basınında geniş yer buldu. “RİA Novosti” haber sitesinde yayımlanan [“Uzmanlar Kızıldeniz'deki Ablukanın İsrail'e Ne Kadara Mal Olacağını Anlatıyor”](#) başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda söz konusu haber “Kızıldeniz'deki tedarik ablukası İsrail'e günde 10 milyon dolara mal olabilir” ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıda görüşlerine başvurulanan G.V Plehanov'un adını taşıyan Rusya Ekonomi Üniversitesi Ekonomi Teorisi Bölümünde Kıdemli Öğretim Görevlisi Hoca Kava, durumla ilgili “bir aylık tam ablukanın toplam ekonomik kaybının yaklaşık 4 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor” ifadelerini kullandı. Uzmana göre Kızıldeniz'deki durumun ağırlaşması İsrail için bir takım ekonomik sorunlara yol açabilir: “Avrupa ve Asya ile deniz yoluyla kargo taşımacılığı sekteye uğrayacak. İsrail'in dış ticaretinin neredeyse tamamı Süveyş Kanalı ve Kızıldeniz aracılığında deniz yoluyla gerçekleştiriliyor. Bu bağlamda abluka, malların ithalatını ve ihracatını felç ediyor.” Ayrıca uzman, kısıtlamalar nedeniyle lojistik maliyetlerin artacağını da göz ardı etmedi: “Bu nedenle İsrail, örneğin Afrika çevresinde mal teslimi için alternatif rotalar aramak zorunda kalacak ve bu da ulaşım maliyetini önemli ölçüde artıracak ve ticareti kârsız hâle getirecek.”

Lebedev durumla ilgili öngörülerini şu şekilde özetledi: “Ticaret yollarının Eilat'tan Akdeniz boyunca ve Afrika çevresinde bir rotaya kadar yeniden yapılandırılması, seyahat süresinin iki ila üç hafta artmasına yol açacak. Geline nokta ticaret şirketlerinin maliyetlerini önemli ölçüde artıracak ve ticareti kârsız hâle getirecek.”